

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
KINDRALSTAABI WALITSUSE WÄLJAANNE.

Üksiknumber 10 mk.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

№ 16.

Kesknädalal, 30. augustil 1922.

IV aastakäik.

S i s u : A. Leht: Ülewaade Nõukogude Wenemaa spionaashi korraldamisest Eestis. — M. T.: Noorsoo sõja-
wäeline ettevalmistus. — M.: Nõukogude Wenemaa sõjaline seisukord. — J. Al-t: Leheküljed wabadussõjast.

Ülewaade Nõukogude Wenemaa spionaashi korralda- misest Eestis.

Terwe rida suuremaid poliitilisi protsesse meie wabariigi kestwuse ajal kõnelewad selgelt sellest wisadusest, millega Eestis igasugust pörandaalust urgitemist aetakse. Selle töö wisaduse põhjusi tuleb otsida suurtest rahasummadest, mis Nõukogude Wenemaa kihutustöö tegemise otstarbeks wälja annab eriti rajariikides töötawatele organisatsioonidele. Kõnelemata mõnest üksikust ideelisest kommunismi propageerijast, on määratu hulk igasuguseid palgalisi agente Wenemaa teenistuses, keda eriti ei huwita kommunism ega ka Nõukogude walitus, waid ohtra käega jagatawad kümned- ja sajadtuhanded. Meie riik on saanud kommunistide agentidele kõige soodsama tegewuspaigaks. Igast rahwusest, igast seltskonnakihist agendid waritewad iga sammu pääl, ja iga wäiksema sündmuse ja kawatsuse järele ujutawad nad „kontraswedkad“ teadetega üle. Praegune awalik läbikäimise wahekord naabriga wõimaldab kergesti selle teenistuses seiswate agentide siasumist optantide, kaubitsejate, nõukogude saatkonna teenijate ja teiste näol.

Pörandaaluse tegewuse ajalugu algab Eesti riigi uuestiloomisega pääle okupatsiooniwägede lahkumist. Kui Nõukogude Wenemaa sõjawäed kohe pääle seda sõda kuulutamata üle piiride tungisid ja meie neile ainult wähese sõjawäe wastu suutsime saata, algasid ka seni redus olijad agendid selle ridades oma kihutustööd. Iseäralist tähelepanu pöörasid nad üleöö kogutud rahwawäe pääle. Ühes wabatahtlikkudega ja mobiliseeritutega walgusid wäeosadesse selle

reorganiseerimise eesmärgiga riigiwaenlased, alates kihutustööd kõige esiteks ohwitseride ja sõdurite wahekorra purustamiseks. Ehk küll kõige sõbralikum wahekord ohwitseride ja sõdurite wahel walitses, kuid siiski mõned nendest mitteolenewad asjao'ud, nagu neid sõjaliini raske elu juures iga sammu pääl nähtawale tuleb, pakkusid urgitsejate kihutustööle hääd pinda: sõdurite seas tuli ette operatiiwkäskude ignoreerimist, mõned wäeosad jooksid täiesti laiali. Mil wiisil seda kihutustööd tehti, on teada igale sõjawäelasele. Sõdureid kohutati määratu suure Wene sõjawäega, kellele eesilased wastu panna ei suutwat, seega sõdurites usku Eesti iseseiswuse aatesse häwitades. Neid, kes siiski kodu kaitsmisele ihu ja hingega asusid, ähwardeti Eesti ärawõitmise järele tulewa terroriga. Kõige selle tagajärjel oli waenlane mõne nädalaga Tallinna külje all.

Sel ajal hakkasid ka segilöödud wäerinna uued agendid Eestisse walguma mitmesuguste ülesannetega. Ühed pidid seljataga waenlase kasuks kihutustööd tegema, seljatagust nõrgendamata wastuhakkamiste ja tõrkumiste wäljakutsumisega sõjawäe ja elanikkude hulgas. Teiste ülesanne oli tarwiliste teadete kogumine sõjawäe ja rahwa meeololu, sõjawarustuse ja jõudude üle ning neid edasi toimetada punawäe staapidele.

Kui enamlised wäed Tallinna alt taganema löödi, langes meie wägede kätte mitu niisugust agent, nende hulgas mõned õige tuntud. Sõjawäljakohus tegi nendega lühikese otsuse.

Energilise agentide püüdmise päale waatamata läks korda mõnelgi neist põranda alla kaduda. Nõnda jäid esialgu siia Kingissepp, Wakmann, Liikemets ja mõned teised. Wahete-wahel käisid ka teised Eesti kommunistid siin, kuid need kõik peatusid lühemaid aegu.

Samal ajal algas kihutustöö maakohtades, mis wäeliinist kaugemal olid ja kus vähem sõjawäge seisis. Nõnda algas Wiktor Kingissepp'a üleskihutusel ööl wastu 17. dets. 1918 a. Saaremaa mäss. Sõjariistus salgald kohalikkudest punastest sissesõitnud juhtide eeswedamisel wõtsid mõned wallamajad oma kätte ja kogusid Kuresaare alla, kuid kaitseliitlaste ja kohalesaadetud sõjawägede abil likwideeriti mäss pea. Samal ajal algas ka mäss Hiiumaal, mis samuti likwideeriti. Mässust osawõtjaid karistas küll sõjawäljakohus, kuid juhid põgenesid parajal ajal.

Kõigi wastuabinõude päale waatamata läks üleskihutajatel korda ka sõjawäes mässu wälja kutsuda. See oli 11. juulil 1919 a., kui Tartus 2. diwiisi tagawarabataljoni mõned roodud mässama hakkasid. Mässu algatajad olid wäeosasse sissepoetund enamlaste agendid, kes täiesti distsiplineerimata tagawarawäes kergesti poolehoidjaid leidsid. Mässajad lõhkusid sõjariistade ladu, kuid aktiivselt wälja astuda ei saanud, sest teine wäeos astus wahele ja mäss sumbuteti alguses. Kihutustöö tagajärg oli kurb: sõjawäljakohus mõistis 2 mässajat poomise ja 22 mahalaskmise surma. Otsused saadeti täide. See oli raskem hoop waenlastele ja seda nähes jätsid nad ajutiselt kihutustöö sõjawäes vähemaks.

Seda rohkem wõttis spioneerimine hoogu. Salakuulamist toimetasid esialgu kohalikud isikud, kelle omaksed Wenemaal luuramise osakondades teenisid; wiimastelt said kohalikud isikud sellekohaseid juhtnõore.

Wäeliinil oli hädaohtlik salakuulamist toimetada, sest wäljakorra põhjal lasti spioonid koha pääl maha. Seda energilisemalt toimetati seda selle tõttu seljataga; agendid sõitsid linnast linna ja püüdsid jutuajamisel sõduritelt igasuguseid teateid saada. Nagu hiljem awalikuks tuli, puudus sel ajal weel korralik salakuulamise organisatsioon ja teated koguti enam-wähem juhuslikkude isikute kaudu. Organiseerimata spioone, sääljuures weel täiesti arenemata inimesi, läks wõimudel korda õige kergesti tabada, kui nad wähegi juhtusid wääratama.

Mõni aeg hiljem hakati juba üle piiri Wenemaal wäljaõpetatud salakuulajaid saatma. Nõnda tabati Tallinnas naisspioon Jürkina, kes ütekuu-

lamisel seletas, et ta 6-da punaste diwiisi maakuulajate osakonna korraldusel saadetud, enne seda lõpetades sellekohase kursuse. Palka makseti 1500 rubla kuus, päale selle eraldi tasu teadete eest.

Oktoobrikuu algul samal aastal tabati lõuna ja ida wäerindadel ühel ajal mõned isikud, kes salaja läbi liini olid tulnud. Ülekuulamisel teadetekogumise osakonnas selgus, et nad olid saadetud ühekorruga Jamburist ja Pihkwast suurema salakuulajate eelkäijatena, kes nende le pidi järgnema. Kõik need isikud olid warustatud Wenemaal walmistatud isikutunnistustega. Asja korraldajaks olnud Tsarskoe-Seloos asuw Rauer. Sellele salgale tehtud kohuseks hästi tähele panna läbi piiri pääsmise wõimalusi ja siis ühte nendest tagasi saata informeerimiseks; teised aga pidanud tarwilise osa teateid koguma ja siis ka tagasi sõitma. Et Wenemaa sel ajal kõigist täiesti lahutetud oli, huwitasid luuramispunkte iseäranis wäljamaa ajalehed, mida agendid iseäralise agarusega muretsesid.

Salakuulajate walimisel pandi suurt rõhku naiste päale, mida tõendab suur protsent kinniwõtetud naisspioone. Arwatawasti oli naistel üle-pääsmine piirist kergem; teiseks wõisid naised endi juures kergesti peita üleskirjutusi, mis harilikult linase riide päale olid tehtud.

1920. aasta oli kõige suurem spioneerimise ajajärk. Lugemata hulk üksikuid spioone ja mitu organisatsiooni tulid siis awalikuks. Kaitsepolitseil ja sõjawäe teadete kogumise osakondadel oli juba rohkem kogemusi nende püüdmises, päälegi oli wiimane hästi informeeritud Wene wastuluuramise tegewusest.

Esimene suurem organisatsioon tehti awalikuks augustikuul 1920 a. Tartu sadamas peeti korruga kolm agendi kinni, kes parajasti teadete Tartu asuwa resident-salakuulaja juure tulid. Nende juurest leiti ärasaatmiseks walmistetud kirjad. Nende tõttu langes terve organisatsioon, 12 isikut, lõksu.

Siin selgus, et salakuulamise lähtekoht asus Gatshinas 7. armee staabis, mille luuramisosa-konda eestlane Randmer see aeg juhatas. Wiimaseks olnud waremalt juba Eestiga ühendus, nii et salakuulajat Kalinkat, kes säält Kastre-Pera walda wälja saadetud, Salme mõisa juure juhutatud, kes siis tarwilisi sidemeid temale pidi muretsema. Selles organisatsioonis olid tegewad paljud juudisoost isikud, kelle sugulane Leibke Kushnerow Wene „kontr-raswedkas“ teenis. Wiimane oli ka ise mitu korda Eestis salakuula-

mist organiseerimas käinud ja agentidele raha toonud. Agentidel oli oma kokkusaamispunkt Aleksandri tän. Beile Kushnerowi korteris.

See organisatsioon tabati, kuid uued tulid jälle asemele. Waheajal oli ka 7. armee staap Pihkwa kolinud, kuhu ta senini on jäänud. Üsna piiri läheduses olles, juhatas staabi wastuluuramise osakond spioneerimist Eestis. Wahepäl hakati spioneerimist süstemaatiliselt Saksa kindralstaabi meetodi järele toimetama. Luuramisosakonna juhatajaid säälpool piiri waheteti ühtelugu. Pääle Randmeri juhatas seda Mesilane, siis Jea ja praegu Sammel. Osakonna juhatajate tegewuse üle seati sisse iseäraline spionaash. Resident-spioonide jaoks asutati iseäralised kursused. Kursuse lõpetajad saadeti kohes Eestisse. Resident-agendid palkasid siis endile agente enamasti kohalikkude kommunistide hul-

gast, selle pääle vaatamata, kas nad oma arenemuse poolest ametisse kõlbasid wõi mitte. Salakuulajad käisid üle piiri kahelt poolt: ühed Jamburi, teised Pihkwa sihis. Salakuulajateks wastawaid isikuid kogus Käspert enamasti isikutest, kellel Eestiga ühendust oli. Pääle ettewalmistamist saadeti nad wastuluuramise osakonda, kus neile tarwilised intruksioonid anti tegewuse kui ka side kohta.

Septembri lõpul 1920 a. paljasteti Tartus ja selle ümbruses suurem salakuulamise organisatsioon. Asi hakkas pääle lendlehtede laiali-laotajatest, keda tänawal korda läks tabada. Organisatsiooni niitide otsast asja uurima hakates suutis kaitsepolitsei asja keskkohani jõuda ja terwet organisatsiooni 50 isiku osawõtmisel tabada.

(Järgneb).

A. Leht.

Noorsoo sõjawäeline ettewalmistus.

(Järg).

Riwi annab kodanikkude harilikule elule rütmi, distsipliini ja mõiste organisatsioonist, kus inimene harjub end tundma lüüna tegutsewas üldmehanismis.

Riwi kord on kasutataw huwimatkuldel, reisi- del ja rännakutel.

Kõigi rännakute ja liikumiste kaasas wõiwad käia — rännak-walwe, maastiku ja tee luure, üleminek rännakkorrast lahing-, kaitse- ja puhkekorrale ning tagasi jne. Need sõjaliste harjutustena liikumistel kaasas käiwad tegutsemised aitawad kaasa huwi tõstmiseks, wõimaldawad rännaku põhjalikumat kasutamist ja harjutawad põhjalikumale tähelepanelikkusele. Sääljuures tulewad arwele wõtta wäljamäärustiku nõudmised.

Rännakute ajal wõiwad lapsed asuda laagris õõseti ja puhkeaegadel. Terwislisest ja kaswatuslisest seisukohast on laagris wiibimine iseäranis tähtis linna lastele, keda loodusega ligemasse ühendusse asetamiseks on tingimata waja mõneks ajaks kooli waheaegadel linnast wälja wiia. Laagri tarwis olgu palatid kaasas. Asemed aga tehku lapsed ise okstest, rohust, õlgedest, heintest jne.

Laagris seistes tuleb igasuguste ootamattuste ja õnneiuste ärahoidmiseks walwe wälja panna magajate kaitseks ja õigeaegsaks hoiatuseks. Seda walwet wõiks aga hõlpsasti kasutada sõjalises mõttes, teda korraldades wäljamäärustiku nõuetele wastawalt, ja meelega süwendada, saates wälja luuret, asudes kaitsekorda, pääle tungida ja muid õiseid tegutsemisi korraldada. Siin harjuks laps tegutsema õistes tingimustes, mis märksa erinewad päewastest.

Sarnases hädaohtu wõimaldawas, kaitset nõudwas ja mõnususte suhtes primitiivses tingimuses wõib lapsi ettekujutuses asetada ürgaja inimese ja ühiskonna elutingimustesse. Et kasutada kultuurajalugu põhjalikumalt, wõiks lapsi laagris tutwustada ürgaja eluasemete ehitus- ja kaitsewiisidega, sõjariistade — piikide, noolte, kirweste, wibupüsside ja teiste elutarwetega. Lapsed oskawad neid ise walmistada ja tarwitada. Sellega elawad nemad läbi ülemineku praeguse tehnika ja sõjariistade ning nende tarwitamise juurde. Siin kerkib laste silme ette inimene kõige wanemast ajast meie ajani ning neile on selge ja mõistetaw see karm olukord, milles elati, ning missuguse hüppe on teinud inimkond arenemises, tehnikas ja tööstuses.

Jäädwustades sel wiisil kultuur-ajaloo andmeid mälus, lähewad lapsed ühtlasi ka sõjaajaloo läbi, saades ettekujutuse sellest, et igale ajaloo, igale tööstuse ja tehnika arenemise ajajärgule on wastanud oma isesugused sõdimiswiisid, isesugused taktika ja strateegia wiisid.

Laagri ajal peawad lapsed harjuma kõiki oma ja kogu laagri tarbeid ise täitma. Peawad leidma ka pääseteid igasugustest wõimalikest raskustest ülesaamiseks.

Laager kui ka rännakud pakuwad rikkalikku materjaali wäärtuslike kogemuste omandamiseks teede ja sildade parandamises, ülekaigukohtade ehitamises, luures, silmaga kauguse määramises, orienteerimises igal ajal ja igas kohas ning taktiliste ülesannete lahendamiseks.

Laagris wiibimise ajal korrapidajateks ja tunimeesteks olemine puhkawate seltsiliste kaitseks kaswatab lastes usaldus- ja wastutustunnet kollektiivi ees, kui teatawat kohustust, seltsimehelist solidaarsust ja järjekorralist kohustust. Need omadused on kõrgelt hinnatawad iga kodaniku, eriti aga sõjamehe juures.

Õine üksinda walwelolek uinuwas looduses pakub inimesele, eriti noorele, rohkesti wõimalusi lähedalt tunda õppida looduse salapärasust ja saada palju ilusaid muljeid. Sää! waikne suwine õõ, sügis-õõ, kuuwalgus, wihm, torm. Siin on õpetajal paik ja aeg pühendada õpilasi koolitoas õpitud luuleteoste mõttesse ja ilusse, wastawal wiisil ja kohal neid meelde tuletades.

Laagrielu ja rännakud on hääks wõimaluseks topograafiliste tööde praktiliseks selgitamiseks ja harjutamiseks. See oleks ühtlasi ka suurepäraliseks geomeetria tegelikuks kordamiseks ja kasutamiseks. Siin wõib läbi minna: lühendatud, silma ja sammu mõõdud, laagri ja selle ümbruse plaane, krokiisid, perspektiive ja kaartisid joonistada, kaarti tarwitada, mõõtmised riistadega, riistu ja abinõusid walmistada. Iga huwimatku, jalutuskäigu ja rännaku kaasas wõib käia läbi-

käidud maastikust plaani, skeemi ehk krokii walmistamine, missugust kohustust täidaksid kõik õpilased kordamööda. See pakuks rikkalikku materjaali kodumaa ja maastiku iseäralduste tundmaõppimiseks.

Laagriega wõib kasutada tege'likuks sõjakunsti õppimiseks ahelriwi ja maanõwriitega. Sää! wõib ka püssilaskmise ja kaewikasjandusega tutwuneda, mõlemaid aineid lähedalt sidudes matemaatika, geoloogia, füüsika ning keemiaga.

Püssilaskmine ja käsigranaatide pildumine peab tingimata aset leidma spordi õpekawas koolis, kui wahend terawa pilgu, kiire otsustamiswõime, kindla ja osawa käe harjutamiseks. Selleks peaks antama wälja haawleid, pool-, pauk- ja lahingpadrunid, samuti ka käsigranaate. Need harjutused wõiksid teostuda sõjawälise instruktori juuresolekul juba kõigi laske- ja kaitserieglite järele.

Isamaalsuse ja riiklise mõtlemiswiisi äratamiseks ja kaswatamiseks on õpetajal wäga kohane mänge, rännakuid, laagrielu ja wõistlusi läbi põimida wastawate isamaaliste ja sõjaliste loengute, laulude ja deklamatsioonidega.

Koolid peaksid korraldama igale aastaajale wastawalt spordi- ja wõimlemispidusid wõistlustega, mis oleksid nagu kooli füüsilise kaswatuse eksamiks ehk paraadiks. Sää! peab alla kriipsutama ka sõjalist kaswatust.

Läbiharutatud sõjawälise kaswatuse kawa koolis paistab wast esialgul kaunis laialine ja koormaw koolitööle ning õpetajailt palju energiat ja oskust nõudew. Teostamise katsed peaksid siiski tõendada, et niisugune ühendamine aitab wärsket õhku koolituppa juhtida ja kuiwi õpiaineid noortele seediwamaks ja huwitawamaks muuta. Õpetajatelt ei nõua tema ka erilist päämurdmist, waid pääasjalikult huwi asja wastu ja mõjub temagi pääle wärskendawalt.

(Järgneb).

M. T.

Nõukogude Wenemaa sõjaline seisukord

10. augustiks 1922 a.

(J ä r g).

Miilits.

Miilits on nõukogude riigi sisekaitse orgaaniks (орган пролетарской диктатуры).

Miilitsas tahetakse luua ühist punawäega korda ja organisatsiooni.

Punawäe arwuline suurus.

Majandusliku kriisi poolt wälja kutsutud tegeliku punawäe wähenemise pääle waatamata, ei taheta üldist punast sõjajõudu siiski mitte wähenada, waid püütakse isegi suurendada

mitmesuguste miilitsasüsteemiliste wäeosade moodustamisega ja wabariigi meeskonna üldise wäeteenistusele eelsettewalmistusega ning sõjalise organiseerimisega „wsewobutsh'i“ asutustes.

Käesolewal ajal on tegelikus punawäes umbes: 45 Kütidiwiisi; teatud arw piiriwalwe diwiise; 250.000 tääki; 20 ratsadiwiisi; 40.000 mõõka; 1500 kerget ja 700 rasket suurükki.

Kuulipildujaid ja automaatpüsse on märksa alla koosseisudes ettenähtud arwu.

Lahingutegewuseks kõbulikke on umbes: 60 tänki; 120 soomusautot; 80 soomusrongi; 100 mitmesugust tüüpi lennuaparaati.

Üldse on tegelikus punawäes umbes 950.000 meest. Pääle tegeliku punawäe on olemas: „wsewobutsh'i“, eraldi miilitsa, „tshon'i“, „rahwakaitse“ ja riigi poliitilise walitsuse wäeosad ja miilits (riigi sisekaitse orgaan); üldse on nõukogude sõjawäes umbes 1.300.000 meest, misugune arw on 1% kogu praegusest Wenemaa rahwast — 130.000.000 elanikust.

Punawäe warustus.

Punawäe warustuse aparaati tahetakse põhjalikult reorganiseerida, ära kaotades warustusasutustest elawat waimu surmawat bürokraatlikku waimu.

Sõjawäe warustusseisukord üldiselt igal alal on äärmiselt halb.

Wiimasel ajal olla kawatsusel suuremal mõõdul wäljamaalt erilist sõjawarustust muretseda.

Punawäe ajakohase tehnilise warustuse pääle lähemas tulewikus on suurt tähelepanu pööratud.

Wenemaa sõjatööstuse ülesandeks on tehtud ligemate aastate jooksul warustada punawäge kõige täielikumate sõjariistadega ja tehniliste abinõudega sõjaaegse arwu järele $\frac{1}{2}$ ehk 1-aastase tagawaraga. Tähendatud otsarbel peawad sõjawarustustehased sama aja jooksul remonteeritud, laiendatud ja wäljamaa spetsialistide ja tehniliste riistade abil hästi sisse seatud saama; ühtlasi tahetakse uusi sõjawarustustehaseid ehitada.

Punawäelaste warustus on üldiselt wäga nõrk; wähe paremas seisukorras on kursandid, riigi

poliitilise walitsuse ja „tshoni“ wäeosade meeskonnad ja päälinnade — Moskwa ja Petrogradi — karnisonide punawäelased.

Juhtide halba warustusseisukorda püütakse mitmesuguste abinõudega parandada.

Wäeosade „chef'id“.

Ülewenemaalise kesktäidesaatwa komitee (ВЦИК) poolt on dekreet awaldatud, et nõukogud ja täidesaatwad komiteed end kohalikkude wäeosade ja asutuste „chef'ideks“ nimetaks. Wäeosadele tahetakse chef'ide nimetamisega kindlat ühendust punawäega ja üldse proletariaadimassiga luua, rõhutades, et nüüdsel ajal sõda peawad mitte ainult puht sõjawäed, waid kogu sõjariistus rahwad; ühtlasi tahetakse chef'ide abil parandada wäeosade liig rasket warustusseisukorda.

Tähendatud dekreet on tegelikus elus wastukaja leidnud: nõukogud, täidesaatwad komiteed, kommunistide erakonna organisatsioonid, ametiühisused, tööliste ühingud (seltsid, tehased) ja ühistegewusasutused on suurel arwul hakanud endid teatud wäeosadele chef'ideks wälja kuulutama ja asunud sõprussidemete loomisele nende wäeosadega. Üleüldise riigi wiletsa majandusliku seisukorra tagajärjel on chef'idel wõimata wäeosade rasket warustusseisukorda lahendada.

Sõjapoliitiline tegewus.

„Rewwoensowet'i“ sõjapoliitilise walitsuse ülem Guusew toonitab, et sõjas $\frac{9}{10}$ wõidust oleneb sõjapoliitilisest elemendist ja ainult $\frac{1}{10}$ — sõjatehnilisest elemendist.

(Napoleoni arwamine oli, et $\frac{3}{4}$ sõjawõidust oleneb moraalsest jõust ja ainult $\frac{1}{4}$ — ainelist jõust).

Guusew kriipsutab alla, et kõige paremad ja täielikumad masinad juhatetakse inimese poolt; sellest järgneb wägewa tehnika tähtsuse wähendamise wõimalus, mida saawad teostama:

1) Sõjaliselt hästi ettewalmistatud punawäe koosseis, n. n. „kwalifitseeritud sõdurid-poolohwitserid“ (!) (квалифицированные бойцы полуофицеры), kes igauks oma algatuswõime, teadmiste ja kindla usu tõttu wõidusse saawad wastama 10 (!) waenlase tehniliselt hästi warustatud sõdurile.

2) See määratu suure tähtsusega tegur, et sõja ajal waenlase väerinna taga saavad punawäel suurearwulised poliitilised sõbrad(!) olema, kelle kaasabil niwelleeritakse waenlase tehniline ülekaal.

Punawäe meeleolu.

Äärmiselt raske elukorra järelduusel on punawäelaste meeleolu rõhutud ja ükskõikne. Kommunismile tunnendwad kaasa ainult wähearwulised punawäelased-kommunistid ehk nende poolehoidjad. Kommuniste on punawäes mitte rohkem kui 10%.

Iseäranis halb on meeleolu wanemal aastakäikudel; mitmetest wäejuhtide kõnedest, aruanetest ja ka ajakirjandusest paistab, et kommunistide walitsus nende pääle ei looda; kindlimateks loetakse noori 1902, 1903 ja 1904 a. sündinud mehi, keda sõjaliselt ette walmistetakse „wsewobutsh'i“ asutustes ja praegu jaolt (1902 a. mehi) wäeteenistusse kutsutakse.

Punawäelased täidawad oma teenistuskohuseid ükskõiksel ja korratult; sõjariistade, sõduritarustuse, riiete ja muu riigi warustusega käiwad ümber täiesti hooletult.

Punawäelaste seas on suurte karistuste pääle waatamata oma wiletsa elukorra parandamiseks laiali lagunenud: warastamine, rööwine, kroonu riiete, saabaste, mõnikord ka sõjariistade müümine ja deserteerimine iseäranis rännakutel ning wäeosade ümberpaigutamise ajal. Wäejooksikud-punawäelased astuwad osalt „roheliste“ salkadesse (отряды зеленых), kes enamliste wõimude wastu wõitlewad.

Sõjarewolutsiooni nõukogu (реввоенсовет) poolt on iseäralised päewakärsud antud, mis toonitawad seda määratu suurt tähtsust, mis on üldse sõjavarustuse alalhoidmiseks igaühe sõduri korralikul, tähelepanelikul ja kokkuhoidlikul ümberkäimisel riikliku warandusega. Juhtidelt nõutakse punawäelaste õppusel ja kaswatusel mainitud suhtes — iseäranis suurt rõhku panna ja energiliselt wõidelda sõjavarustuse häwitamise wastu.

Otsekohest sõjakat meeleolu punawäelaste seas märgata ei ole, kuid poolhalasti ja näljased punawäelased on walmis sõjategewuseks rööwimise suhtes, et niisugusel juhtumisel paremini süüa ja wabalt riisuda (rööwkäikude pretsendendid Soome, Läti ja Poola piiridesse).

Punawäe meeleolu tõstmiseks kogu Nõukogude Wenemaal olid toime pandud:

23. weebruaril s. a. 4. punawäe aasta-päewa puhul sõjawäe paraadid, suured pidustused, kontsertmütingud jne.; ajalehtedes ilmusid kirjeldused punawäe loomisest ja tegewusest ning tähtsamae wäejuhtide, punalipu ja teiste aumärkide kawaleeride nimekirjad;

30. aprillil s. a. punawäe kirjaoskamatusel likwideerimise pühitsemine (tegelikult oli kirjaoskajaid 1. mail s. a. punawäes 50—90%) ja

1. mail s. a. wäeosade paraadid punawäe pühaliku truuduswande andmise puhul, missugustest pidustustest ka wäeosade „chef'id“ ja tööliste organisatsioonid tegelikult osa wõtsid.

Wäejuhtide poolt on loosung wälja kuulutatud: „Kogu proletariaadi kaasabil punawäe kasarmustest luua punawäelaste „walgustusmajad“.

Sõjapoliitilise propaganda pääle pannakse punawäelaste seas väga suurt rõhku.

XI kommunistide erakonna kongressil delegaadid-sõjawäelased omawahelisel nõupidamisel töötasid wälja järgmised põhimõtted propaganda suhtes punawäes. Ostarbekohaseks arwati seda propagandat mitte klassiwõitluse psükoloogia alusel, waid waenu pinnal üldse wäljamaalaste wastu teha.

Sõjalise propaganda ülesandeks on: äratada igas punawäelases huwi sõjakunsti wastu, äratada tungi saada hääks sõduriks (сделаться отличным бойцом) mitte üksi hirmu pärast, waid südametunnistuse järele. Selleks on kõigepäält waja, et punawäelane teaks, mis otstarbeks ta on wäeteenistusse kutsutud. Seletada tuleb seda mitte klassiwõitluse teooria seisukohalt wäljamines, kuid igapäiset konkreet poliitilist konjunkturi arwesse wõttes: Kes Nõukogude Wenemaad ähwardab? Kust ja mispärast? Seletada tuleb lihtalt, aga mitte kui koolipoisile, waid kui kodanikule, kes on kutsutud sõjariistaga sõjaliste sihtide eest wõitlema ja kes peab selle tõttu hästi manõwreerida oskama.

Klassikriteeriumi puudusel hindab punawäelane - talupoeg küsimusi wormita moraalse kriteeriumi järele. Selle pääle peab katsuma toetada, et teda edasi tõugata. Peab temale päewast päewa wärsket faktilist materjaali andma, mis lühidalt kokkuwõetult Nõukogude Wenemaa waenlaste kawatsusi ja kawalusi karakteriseeriwad. Seletaja ise peab nende faktide pääle waatama mitte kui liht illustratsioonide pääle klassiwõitluses, waid kui

tähtsate päewaküsimuste pääle, millest oleneb sõda wõi rahu. Sest punawäelane ei ole mitte klassiwõitluse kursuste kuulaja, waid kodanik, kes sõja wastu ette walmistab. Nii sihikindlalt fakte üksteise järele analüseerides, imbub punawäelane läbi wihast Nõukogude Wabariigi sõjaliste waenlaste wastu, kes samal ajal ka kommunistide klassilised waenlased on, ning punawäelane läheb wormita talupojalikult faktide hindamiselt „klassilisele hindamisele üle“.

Tegelikult on Petrogradi sõjawäe ringkonnas Eesti-Wene piiriraionis konstateeritud enamlaste süstemaatilise kihutustöö hooguwõtmist punawäes Eesti wastu juunikuust saadik. Punawäelastele tähendatakse: 1) suurte wiljatagawarade pääle Tallinnas, mida Eesti kodanlised wõimud (буржуазные власти) ei laskwat wälja wedada — laewu ei lubatawat õigel ajal wälja laadida, kuna sel ajal laaditawat wälja komfortasjadega laewad; 2) töörahwa suure tagakiusamise ja rõhumise pääle Eestis, kes ootawat „R. S. F. S. R.“ (Р. С. Ф. С. Р. — Российская социалистическая федеративная советская республика) tööliste poolt abi; 3) Eesti wõimude poolt rõhutawat Petserimaa wenelasi jne.

Jamburi raionis wõis arwata osalt punawäelaste waenuliku meeoleolu põhjuseks Eesti wastu W. Kingiseppa karistamist Eesti kohtu poolt.

19. juunil s. a. oli ametlik Jamburi linna ümbernimetus „Kingiseppaks“, mille puhul Jamburi garnisoni punawäelasi ja linna töölisi nimetatakse „Kingiseppa punawäelasteks ja töölisteks“ (Кингисеппские красноармейцы и рабочие).

Wahekord Saksamaaga.

Maikuu algul s. a. ilmusid Moskwa Saks kindralstaabi ohwitserid eesotsas kindral Bauer'iga Wene-Saksa wahekorra kindlustamiseks Rapallos

(Genua konverentsi ajal) tehtud Wene-Saksa lepingu tagajärjel.

Kindral Baueri pääülesandeks oli selgitada: 1) kuidas Wenemaal sõjatööstust arendada, kuna Saksamaal selle laiendamine entente kontrolli tõttu täitsa wõimata; 2) kuiwõrd Saksamaa wõiks abiks olla Kroonlinna kindluse kordaseadmiseks.

Pääle nimetatud saatkonna on Nõukogude Wenemaale mitmed teised erilised sõjawäelised saatkonnad ja üksikud sõjawäe spetsialistide instrukturite grupid ilmunud, kes endid tegelikult tutwustawad punawäe ja punasõjalaewastiku praeguse seisukorra ja arendamisega.

Moskwa ja Berliini wahel on õhuühendus sisse seatud.

Järeldused.

Nõukogude riigi wõimud püüawad järjekindlalt mitmesuguste abinõudega kõrgendada punawäe lahinguwõimet ja ühtlasi suurendada üldise punase sõjajõu arwulist suurus, selle pääle waatamata, et ülepääsemata raske majanduslik kriis neid sunnib järkjärgult vähendada tegelikku punawäge.

Majandusliku kriisi, erilise sõjawarustuse äärmiselt wiletsa seisukorra ja täitsa äralagunenud transpordi tagajärjel oleks Nõukogude Wene käesolewal ajal wõimata üles seadida suurearwulist ja ühtlasi ka tehniliselt hästi warustatud punawäge ühisele rajariikide ja Rumeenia wäerinnale, missugune ühine wäerind oleks tingitud nüüdisaja tegelikkudest sõjapoliitilistest oludest.

Üksikute rajariikide wastu suudaks nõukogude riik siiski suure jõupingutusega suuremat ja enam-wähem tehniliselt warustatud sõjawäge koondada. M.

Leheküljed wabadussõjast.

Ranked wõitlused Wõru pärast.

(Järg).

Petseri — Panikowitshi liinil ei awaldanud waenlane sel ajal iseäralikku initsiatiivi pääle Kosheljahha jaama ja Panikowitshi mõisa ümbruse. Tema tegewused selles raionis olid rohkem demonstratiivsed kui aktiivsed, wälja arwatud Panikowitshi mõis. Wiimane walitseb kiwitee

üle, mis pärast waenlane teda iga hinna eest oma käes püüdis hoida, et kiwitee liikumiseks waba oleks. 22. apr. läks tal korda meie wägesid Panikowitshi mõisast ja postijaamast wälja lüüa. Järgmisel päewal wõeti meie poolt mõis ja postijaam ühes rikkaliku sõjasaagiga tagasi. Meie

päätungimine oli nii äkiline, et waenlane ainustki kuulipildujat ära ei saanud wiia. Neid jäi meie kätte tükki 10. Pääle selle langes wangi rohkem kui 100 meest. Päew edasi langesid need kohad küll jälle waenlase kätte, sest Patalowo ja Sablotje külad olid waenlase käes, mispärast ka Panikowitshi pidamine väga raske oli

Meie wägede päätungimine muutus aga warsti põhjalikumaks ja waenlase edasituleku likwideerimine Wõru poole algas suuremas maastaaabis, kuigi waenlane kõik katsus teha, et seda mitte sündida lasta. Päästaabi teataanne 26. apr. 1919 kirjutab selle kohta: „Marienburgi sihil keetsid läbi öö wihased wõitlused. Waenlasel läks korda meie kange wastupaneku pääle waatamata kuni Uue Kasaritsa mõisani tungida, kuid oli meie ägedate wastupäätungimiste ja kordaläinud manööwrite järeltulijate taganema sunnitud. Rida külasid sai waenlasest puhastatud, Rõuge mõis langes jälle meie kätte ja meie wäed jätkawad edasitungimist“. 30. aprillil wõitlesid meie wäed juba Melsupi — Haanja — Purka — Pressi — Luhte — Merra — Mauri liinil, waenlast iga päewaga kiwitee poole surudes. Waenlane pani väga wihaselt wastu ja wõttis sagedasti wastukallale tungimisi ette. Iseäranis kordusid need Patalokino — Bogomolowa liinil, pea iga päew mitu korda. Nagu wangid jutustasid, olewat sellele grupile ülesandeks tehtud, maksu mis maksab, Wastseliina mõisat ja selle ümbruses olewat kõrgustikku oma alla wõtta ja meie wägesid taganema sundida. Kõik ta wihased päätungimised löödi aga meie poolt tagasi. Sõjasaagiks saadi veel kuulipildujaid, mõnikümmend hobust, sadulaid ja muud kraami.

Igalpool, kust punased taganesid, riisusid ja röõwisid nad sagedasti kõige waesemaid inimesi. Wõeti ära kõik söögipoolne, mis veel leida oli. Ei hoolitud ka sellest, et kewade oli ja waja põldude külümiseks seemet, waid wiidi kõik kaasa. Selle läbi panid punased meie põllumehed väga raskesse seisukorda. Paljudel wiidi ka hobused. Nii oli Wastseliina mõisas ainult wiis bobust järele jäänud. Mitmes kohas tuli punaste poolt ka tapmisi ette. Nende ohwriks langesid Talise mõisas 3 talumeest ja Haanjas 2 tüdrukut. Kõiki neid oli nähtawasti hirmsasti piinatud, sest päänad olid kõigil weriseks ja katki pekstud. Tapetud talumehed olid wäikemaapidajad.

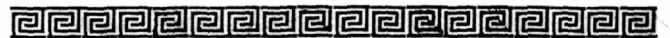
Küsida tuleb, millega on seletetaw nimetatud punaste wägede wihased wastupanek, kuna nad

idas sel ajal masside kaupa end wangi andsid ja täiesti demoraliseeritult taganesid. — Saäl sõdisid wenelased wenelaste wastu, siia aga oli Wene nõukogude riik saatnud meie maad ära wõitma ja enda külge liitma. Mitte ainult kommunismi laialilaotamine ei olnud siin eesmärgiks, waid ka maade ja Balti merele pääsetee wõitmine. Siis wõitlesid meie wastu veel need endised Wene ohwiterid ja soldatid punaste wäes hää meelega, kes unistasid ikka veel Wene suurriigi ülesehitamisest endistes piirides. Need lootsid, et enamlus hiljem ehk warem Wenemaal kukutatakse ja sellega jälle endine mustasajaliste walitsus pükki tõstetakse. Enamlastele kui ka Wene mustasajalistele näis Baltimaad, eraldi Eestit, väga waja, mispärast mõlemate sihid ja eesmärgid sellepoolest kokku käisid. Sellepärast katsusid siis enamlased kui ka nende ridades wõitlewad mustasajalised kõik teha, et meie wastu wõitlewad wäed tihedamad ja tublimad oleksid kui teistel frontidel.

(Järgneb).

J. Al-t.

Wastutaw toimetaja : Kindralstaabi polkownik N. Re e k.
Wäljaandja : Kindralstaabi Walitsus.

„Sõdur'i“ kirjastusel ilmus:

Polkownik Limberg

Kõnd

Wiie joonistusega.

Sisukord: 1) Üldised alused; 2) Pika-maa (wastupidawuse) kõnd; 3) Lühidamaa (kiir-) kõnd; 4) Sõjawäeline kõnd; 5) Kõnd kui sport.

Hind 20 marka.

Saada „Sõdur'i“ talitusest,
Tallinn, Wäike Batarei tän. nr. 10.

